

ANMELDELSER

FINN SALOMONSEN (tekst), GITZ-JOHANSEN (tavler): Grønlands Fugle; The Birds of Greenland. Part I. Med forord af HANS HEDTOFT. (158 pp., 17 farvetavler). — EJNAR MUNKSGAARD, København 1950. Pris: 60.00 kr.

Ved dette smukke og monumentale arbejdes fremkomst kan man for en gangs skyld med rette anvende en af de så forslidte og gængse clichéer om "den bog, der afhjælper et dybfølt savn"; just det er hædet!

Stort set har vore hjemlige ornithologer hidtil kun kendt fire samlede arbejder over de grønlandske fugle, ved siden af en ganske vist meget lang og meget betydningsfuld samling af større eller mindre monografier over de vest-, øst- og nordgrønlandske fugle, der ikke skal nævnes her, idet herom henvises f. eks. til indledningen i LØHN-SCHIØLER: Danmarks Fugle 2 (Oversigt over Grønlands Fugle og Andefugle (*Anseriformes*) og Dykænder (*Fuligulinae*)).

De 4 oversigtsværker er som bekendt: OTTO FABRICIUS: Fauna Groenlandica, 1780, nu naturligvis stærkt forældet og for vor tid uanvendelig; C. HOLBØLL: Ornithologiske Bidrag til den grønlandske Fauna. Naturhist. Tidsskr. 4, 1842—43, p. 361—457; HÆRLUF WINGØ: Grønlands Fugle. Medd. om Grønland 21, 1898, et i sig selv beundringsværdigt og autoritativt arbejde, der lige til disse dage må siges at være hovedkilden til vor viden om den grønlandske ornithologi. Endelig nævnes KNUD OLDENDOW: Fugleliv i Grønland, Det grønlandske Selskabs Aarsskrift 1933; særtryk pp. 1—207, om hvilket O. HÆLMS i sin anmeldelse i D. O. F. T. 27, 1933, p. 128—129 med fuld rette bl. a. anførte, at "det Værk, som vi trænger til om Grønlands Fugle, er Bogen ikke blevet, trods de mange gode oplysninger, den indeholder"—det var nu heller ikke på nogen måde tilsigtet, hvilket fremgår såvel af indledningen som af hele arbejdets karakter og opbygning.

Men nu foreligger som sagt et standardværk om Grønlands fugle, udsendt af FINN SALOMONSEN og GITZ-JOHANSEN, hvortil fremtidig alle for Grønlands fugle verden interesserede indtil videre kan henvises, og som i samlet oversigt gør rede for de grønlandske fugle og de til dette omfattende emne knyttede problemer. Denne store og interessante opgave må siges at være løst på tilfredsstillende, ja mønstergyldig vis, og langt ud i fremtiden vil "Grønlands fugle" hævde sin smukke plads som vor tids håndbog på dette område.

Hvad nu først *teksten* angår, er naturligvis i sig selv dr. SALOMONSENS navn borgen for samvittighedsfuld og nøgtern videnskabelig indsats — såvelsom for stilistisk og litterær sober og fin fremstilling. I forordet gøres kortelig rede for landet og dets naturforhold, inddeling og udforskning, ligesom den tidligere udførte ornithologiske indsats omtales. Kæret omhandler iøvrigt kun ynglefuglene og de regelmæssige gæster, mens — med rette — den omfattende liste over de rent tilfældige gæster i Grønland vil blive henvist til en navneliste bag i bogen, fulgt af en literaturoversigt. De almindelige fugles udbredelse i Grønland, levevisen og syste-

matiken er fyldigt og smukt behandlet i enkeltheder. Teksten skildrer udelukkende forholdene i Grønland, hvorved man unægtelig også bedst får indtryk af, hvad der virkelig vides om Grønlands fugle.

Systematisk omhandler det nu foreliggende 1. bind (der kan ventes ialt 3 bind) fuglene fra Rødstrubet Lom til Skarv. Man må i det hele beundre forfatterens sikre viden i store forhold såvelsom i detaillerne; det kan siges, at hvad der ikke i dette arbejde er medtaget eller oplyst, ej heller har haft noget krav på at blive det. Det skal efter min sprogb brug være en absolut kompliment! Og netop dette gør bogen i særlig grad værdifuld og læseværdig ved siden af dens øvrige positive egenskaber. Af enkelte bemærkninger har jeg i dette stort anlagte og tilforladeligt, dygtigt fremførte arbejde ved grundig gennemlæsning kun fundet anledning til at fremføre følgende, idet forhåndsvis bemærkes, at man gang på gang glædes over den knappe og præcise form, hvoraf fremstillingen er præget, og som netop giver den kyndige læser den intellektuelle fryd at konstatere, at bagved knappe udtryk ligger forfatterens uhyre, mangeartede og frodige viden, samlet gennem års intensivt og flittigt arbejde.

Om Islommen (*Colymbus immer*) tror jeg nu nok, at dykningen i mange tilfælde varer langt mere end det halve minut, SALOMONSEN vil anføre som normen, selvom HOLBØLLS angivelse af op til 8 minutter lige så givet må være overdrevet. Jeg mener selv gentagne gange at have set Islommen være under vandet i mere end 1—2 minutter. Diskussionen om den lyse og mørke form af Malle muken (*Fulmarus glacialis*) må nok stå til troende, selv om der måske kunne indvendes et og andet imod forfatterens konklusion. Når det om Stor Stormsvaler (*Oceanodroma leucorhoa*) anføres, at dens forekomst i den arktiske vinter må være rene undtagelser, og der også herfor gives gode grunde, må jeg dog oplyse, at foruden de citerede iagttagelser udfor Godthåb i Davisstrædet, har jeg haft i min besiddelse et skind, der var hjemsendt til mig fra Kangek 16. marts 1934 — men jeg har desværre nu ikke kunnet finde det frem til behagelig dokumentation. Om Sangsvanens (*Cygnus cygnus*) forekomst kunne man have ønsket noget mere udførlig redegørelse og diskussion. Det er rigtigt, at Skarven (*Phalacrocorax carbo*) er stærkt aftagende, men der er dog på den anden side også glædelige tegn på, at dens ynglen atter er i fremgang hér og dér.

SALOMONSENS viden og ornithologiske erfaring er jo simpelthen legendarisk og er atter og atter blevet fremhævet og fastslået. Det er at antage, at den her gjorte indsats foreløbig vil sætte kronen på værket i så henseende, og der er i sandhed anledning til at ønske ham og kredsen bag ham til lykke med udsendelsen af dette fremragende, særprægede og for sig selv talende og agiterende værk. Hans stil og ordvalg er ved at blive klassisk, og måler sig efterhånden fuldtud med HÆLMS' beundrede færdigheder.

Med hensyn til GITZ-JOHANSENS *illustrationer* kan der godt være lidt at bemærke. Indledningsvis siger han selv, at han har set det som sin opgave at give et indtryk af fuglene i de omgivelser, hvori han på sine mange og lange ophold i Grønland har iagttaget dem, og at han har for-

søgt at forene den ornithologiske nøjagtighed med sin kunstneriske opfattelse af emnet, så fugl og landskab indgår i en kunstnerisk helhed. Og det er naturligvis i og for sig et afgørende og overbevisende synspunkt.

Når man nu alligevel skal tage stilling til dette værks store og fornemme illustrationsmateriale og dets værdi, kunne man forsåvidt køre ad to spor, der hver for sig i valget vilde være lige berettigede og anvendelige. Man kunne betragte billederne ud fra et rent ornithologisk ståde. I så fald vilde måske nok en og anden gøre visse indvendinger. Nægtes kan det ikke, at set fra denne mere begrænsede synsvinkel er ikke alle billederne lige tilfredsstillende eller oplysende, og den, der alene på grundlag af GITZ-JOHANSENS billeder ville forsøge at tilegne sig kendskab til Grønlands fugleverden, ville ikke altid få tilfredsstillende og positivt udbytte deraf. Et billede som Arktisk Ederfugl (p. 122) er ikke helt vellykket i ornithologisk henseende, og Strømanden (p. 116) ser ikke altid sådan ud. Der ville måske også med hensyn til det rent tegneriske, proportionerne, nu og da være anledning til at studse, og til at sende en venlig tanke til vor beåndede JOHS. LARSENS fine og uvurderlige illustrationskunst, eller til den yngre SCHEELS noget mere tørre og stive, men yderst nøjagtige og slående trofaste gengivelse.

Men jeg tror i det hele, at disse små kværulerende bemærkninger ikke er afgørende. Jeg er overbevist om, at det andet synspunkt, det mere kunstneriske og menneskelige, må have prioriteten. Der er her tale om et værk, der skal bære Danmarks og Grønlands navn viden om lande, og som også med sin fine engelske tekst er direkte lagt an herpå. A propos må man her sænke sin kårde og svinge sin gallahat for forfatteren, der har formået at skrive teksten *først* på engelsk og *derpå* på dansk, således "at den danske tekst på ingen måde er en ordret oversættelse af den engelske". Det er der ikke mange danske videnskabsmænd og forfattere, der kan gøre ham efter! Men anerkender man denne grundbetragtningens rigtighed: at der her foreligger et arbejde af særlig international interesse, formål og format, er der intetsomhelst mærkeligt i at akceptere også det generalsyn, at illustrationerne, uden at de naturligvis må være behæftede med positive fejl, tager deres fortrinsvise berettigelse og udgangspunkt i det rent kunstneriske som supplement til en fremragende tekst. Set fra dette ståde er opgaven strålende løst og til den største triumf for maleren og forlaget.

GITZ-JOHANSENS følsomhed og hele kunstneriske indlevelse med det storladne Grønlands ufattelige vælde og isolerede barskhed, vildskab og trods er jo velkendt. Gang på gang har dette været pointeret og er forlængst en fastslået sandhed, der også her mange gange træder beskueren umiddelbart imøde. Under den svævende Mallemuk (p. 34) skimtes den blånende fjord med de svømmende isfjelde og deres nuancerede kulører; bag den hvilende Islom (p. 24) anes de isbelagte, skrånende fjeldmassiver mod den høje, grønlandske luft; når man betragter det smukke billede af Spidsanden (p. 96) skimter man i det fjerne det uhyre lands alpine toppe med forrevne spidser og langeligt svungne linier. Eller se (p. 132) Kongederfuglen glide over det grånende, isglitrende hav dybt dernede ind mod

den kongebå vandbræmme klods op mod det brune fjeld; Skarven (p. 152) med de brede, skovlformede, fligede vinger og det stærke, forhistoriske hovede iler mod den grånende basalkyst i horisonten og den urolige uvejrs-himmel derover med sin depressive uhygge. Det er mesterligt og kunstnerisk fuldenendt gjort. På samme vis glædes man atter og atter over, at GITZ-JOHANSEN har løst sin del af opgaven, der har været vanskelig og krævende, på smukkeste og mest inspirerende vis. Han har jo sit eget og helt originale åsyn, og smider os gang på gang i disse billeder en flig af Grønland i synet og tvinger os derved til at se med hans øjne, hvorved en dvask og konservativ indstilling overfor emnernes tilvante behandling besejres. Allerede nu må man med interesse og forventning se hen til billederne i de manglende 2 bind; vær sikker på, at vi vil få lært fuglene at kende samtidig med at vi fornemmer næssets spidse, stejle flader, hvorover sneen hviler i glitrende skær og hvide farver og sære skygger, mens polarhimmels stormforrevne skyer bølger over det hele, vi vil se snestormenes barske vælde, opleve midnatssolens milde og velsignede åsyn. Han er ærlig og maskulin, han er primitiv og intuitiv. Se for eksempel (p. 88) det fremragende billede af den lettende Gråandehan der stolt og glinsende i sin rige farvepragt søger mod en rødrende og blåsort aftenhimmel op fra det blanke vand foran lune skærøer, mens hvide, isdækkede bjerge i baggrunden rager helt ind i himlen. Den brogede Havlit (p. 106) haster mod ynglepladsen i det forårstøende fjordlandskab, en studie i levende fugl og hvidt og brunt landperspektiv af stor ynde og dybde.

Det føles vel altid som noget af en mangel, en falliterklæring, at "man" ikke er i stand til at finde frem flere malurtsdråber til skænke med frydefuldt sind og glad beredvillighed i forfatters og illustrators fyldte bæger — men sådan er det faktisk. Mon det ikke skulle være, fordi man med beskæmmelse og stolthed i blanding må erkende, at alt er såre godt! Man længes efter fortsættelsen.

KNUD OLDENDOW.

VAGN HOLSTEIN: Spurvehøgen. Biologiske Studier over danske Rovfugle III. (150 pp., mange tekstfig.). — HIRSCHSPRUNG, København 1950. Pris: 14.00 kr.

Som tredje bind i rovfugle-serien har skovrider, dr. phil. VAGN HOLSTEIN i år udsendt sine studier i Jægersprisskovene vedrørende Spurvehøgens livshistorie. Ligesom de første to bind fremtræder også dette bind i smukt udstyr med en række gode fotografier fra Spurvehøgereder. Fremstillingen er samlet i 8 kapitler: Spurvehøgens Forekomst som Ynglefugl i Danmark — Vintertilværelse og Foraarstræk — Yngletidens Begyndelse — Redebygningstiden — Æglægnings- og Rugetiden — Rugetidens Længde og Rugetemperaturen — Ungetiden — Efterårstrækket. Desuden afsluttes bogen med et klart og fyldigt resumé på Engelsk.

For denne som for alle forfatterens fuglebøger gælder det, at den giver væsentlige bidrag til det emne, der er taget op til behandling; her-til bidrager i høj grad, at forfatteren ofte giver de friske iagttagelser ned-

skrevet på stedet, eller giver disse iagttagelser i overskuelige tabeller eller på lignende måde. Hans værker får derved blivende betydning. Her-til kommer, at hans sprog oftest er let læst og behageligt, selv hvor der bydes på tung kost, som f. eks. ret ensformige faktiske oplysninger e. l., og det er stedse fri for den falske lyrik, som man nu og da endnu møder i fuglebøger. HOLSTÆINS rovfuglebøger imødeses derfor nu stedse med stor interesse af en stadig voksende læsekreds. Og hans læsere bliver ikke skuffet af dette nye bind i serien. Man kunde jo nemlig godt vente, at en så forholdsvis almindelig rovfugl — i hvert fald *vor* almindeligste — var så godt kendt, at der ikke kunde fremdrages ret meget nyt vedrørende dens biologi. Men VAGN HOLSTÆIN har dog formået at få en hel del nyt frem og uddybe andre hidtil mindre godt undersøgte sider af artens biologi.

F. eks. har han ved sine ringmærkninger, suppleret med andres fra nyere tid, kunnet vise, at den sjællandske bestand ligesom den svenske bestand er langt mere tilbøjelig til at foretage trækbevægelser end den jyske stamme, som med hensyn til denne livsyttring iflg. SKOVGAARDS mærkningsforsøg står nærmere den engelske bestand. Også hans iagttagelser i Jægersprisskovene om vinteren støtter denne iagttagelse.

Eller vi kan fremdrage hans interessante undersøgelser over artens rugetid, hvorved det vises, at Spurvehøgen har en næsten lige så lang rugetid som Duehøgen, hvilket forfatteren mener forårsages af de to arters forskel i rugetemperatur (c. 37° hos Spurvehøgen mod c. 41° hos Duehøgen). Ved rugetidens længde forstår HOLSTÆIN tidsintervallet mellem rugningens begyndelse og klækningen af den sidste unge, idet begyndelses-tidspunktet regnes fra det tidspunkt, da første æg er lagt; Spurvehøgen kommer først c. 18 døgn efter første ægs lægning op på rugningstidens maksimaltemperatur. Andre regner inkubationsperioden som det enkelte ægs udviklingsperiode, andre igen på anden måde; hvilken definition man end anvender, vil det stadig vise sig, at i visse tilfælde eller hos visse arter slår definitionen ikke til. Det er bl. a. HOLSTÆINS fortjeneste at have bragt almindelig diskussion i gang vedr. undersøgelser over inkubationstemperaturen og dennes variation i løbet af rugeperioden. Jeg skal her gøre opmærksom på, at man i æggets udvikling har to faste punkter til bestemmelsen af inkubationsperioden, nemlig for det første det tidspunkt, da temperaturen i kimskeen har nået en sådan højde, at celledelinger overhovedet kan finde sted (det biologiske 0-punkt), det andet faste punkt er æggets klækning. Man skimter nu muligheden for at bestemme det biologiske 0-punkt for fugleæg, og dermed skulde det være muligt at nå til almengyldige, sammenlignelige resultater vedr. inkubationstiden¹).

¹) Inkubationsperioden (*sensu stricto*) kan defineres som det tidsinterval, der forløber fra det tidspunkt, da temperaturen i æggets kimskeve overskrider det biologiske, artspecifikke 0-punkt, indtil embryonet bryder ud af ægskallen. HOLSTÆINS definition er om man så må sige en brugsdefinition til praktisk anvendelse ved han studier, og den gør ikke krav på at være andet.

Det er endvidere interessant i HOLSTEINS fremstilling af Spurvehøgens biologi at se, at de to nærtstående arter — Spurvehøgen og Duehøgen — opfører sig ret forskelligt i en hel del forhold. Tidspunktet for opvågnen om morgenen er således noget senere for Spurvehøgen end for Duehøgen. Parringsceremoniel savnes hos Spurvehøgen, der desuden er langt mindre parringsivrig end Duehøgen. Spurvehøgehanen påbegynder kurtiseringsfodring allerede fra redebygningstidens begyndelse, men nøjes med i denne periode at give madame et morgenfoder, medens hun resten af dagen må sørge for sig selv. Duehøgens han er langt mere galant, idet den allerede på dette tidspunkt helt har overtaget forsørgerpligten. Arbejdsfordelingen mellem han og hun er hos Spurvehøgen ført videre frem end hos Duehøgen; således er det alene Spurvehøgehunden, der ruger¹). Adskillige flere forskelligheder kunde fremdrages, men det nævnte må her være tilstrækkeligt til at understrege forskellighederne i adfærd hos de to arter, hvilket forfatteren da også får klart frem.

Forskellige skildringer fra Spurvehøgens daglige liv er særdeles levende fremstillet; f. eks. kan vi her fremhæve siderne (p. 117 flg.), hvor Spurvehøgeungernes forkærlighed for at benytte skovbunden som plukkeplads og lege- og træningsfelt er fortalt livligt og malende.

Forfatteren fremhæver i næstsidste kapitel, støttet på et ret rigt materiale, at småfugle uden jagtlig interesse her i landet udgør over 95 % af Spurvehøgens føde, hvilket falder godt i tråd med O. UTTENDORFER'S undersøgelser i Tyskland. Og han når til det resultat, at ca. 500 småfugle medgår til ungerne og hunnens ernæring i den ca. 4 måneder lange yngletid. I Jægersprisskovene er det særlig Musvit, Bogfinke, Gulspurv, Spurve og Løvsanger det går ud over. Fugle over solsortstørrelse findes næsten ikke på spisesedlen! Men individuelt kan Spurvehøgen som bekendt udarte til specialist på et område, hvor indgreb kan blive nødvendigt for at beskytte f. eks. agerhønskyllinger o. l. værdifulde jagtemner.

Forfatteren holder sig, som i sine første to monografier over danske rovfugle, ret ensidigt til sine egne observationer. Dette er både en styrke og en svaghed — en styrke, fordi forfatteren da stadig er på egenagttagelsernes faste grund, — en svaghed, fordi læseren vil såvne en vis dybde og et videre perspektiv sine steder.

Iøvrigt behøver dr. HOLSTEINS rovfuglebøger ikke nærmere anbefaling — enhver, der har den mindste interesse for vore rovfugle, glæder sig, hver gang han erfarer, at der nu er kommet et nyt bind.

Å. VEDEL TÅNING.

OSMOND P. BRELAND: Skrock och fakta om djur. (191 pp.). — SVENSK NATUR, Stockholm 1950. Pris: 10.50 sv. kr., indb. 14.50.

En amerikansk zoologiprofessor har haft den fortrinlige ide at samle nogle af de mange spørgsmål, som en zoolog erfaringsmæssigt kommer ud for at skulle besvare, når pressen, skoleungdommen eller andre natur-

¹) Afvigende iagttagelser af andre vedrørende dette forhold mener HOLSTEIN beror på en mistydning af det sete.

historisk interesserede henvender sig til ham. Få ting kan sætte fantasien i sving som spørgsmål vedrørende dyrenes størrelse, deres giftighed og farlighed for mennesket, deres forplantning, deres åndsevner og meget andet. Noget må fagzoologen afvise som skrøner, andet har en kerne af sandhed, hvorpå fantasien har bygget videre, men i mange tilfælde står virkeligheden ikke tilbage for skrønerne. — Spørgsmålene er i bogen ordnet i kapitler om pattedyr, fugle, krybdyr, padder og fisk. Fuglene behandles i ca. 60 spørgsmål og svar. Man får f. eks. svar på, om der findes nogen fugl, som kan gå på vandet, hvordan et dobbeltæg dannes, om ørne kan tage børn, o. m. a.

Bogen er oversat og bearbejdet for Sverige af prof. HANSTRÖM og den kan derfor udmærket anvendes i Danmark. Beklageligt er det dog, at der ikke findes latinske navne på de dyr, der nævnes; det er næppe mange danske beskåret at vide, hvad "storskrak" og "gamer" er for fugle. Bortset herfra er det en bog, som både den videbegærlige spørger og den travle fågzoolog kan have nytte af at have ved hånden. H. VOLSØE.

G. RUDEBECK: Studies on bird migration based on field studies in southern Sweden (148 pp., 4 fot. tavler). — Vår Fågelvärld, Supplementum I, BERLINGSKA BOKTRYCKERIET, Lund 1950. Akademisk avhandling.

Ligeså stor forventningen har været til dette arbejde, der er skrevet af en af Sveriges dygtigste og mest begejstrede feltornithologer — med årelange undersøgelser af det navnkundige Falsterbo-efterårstræk som baggrund —, ligeså dyb er skuffelsen blevet. Vi havde i en akademisk afhandling ventet at finde problemstillinger, gennemførte analyser og deraf flydende resultater. Men der er i tekstens 78 sider meget få bearbejdelser af det 48 sider store værdifulde materiale, og dette er ikke engang ledsaget af nogensomhelst meteorologiske data, tiltrods for at de få bearbejdelser, der er, beskæftiger sig med trækets afhængighed af vejret, og tiltrods for, at der p. 43 henvises til sådanne meteorologiske data, som om de fandtes i afhandlingen. Altfor mange af de i tidens løb af talrige undersøgere ophobede iagttagelser over fugletræk er aldrig blevet udtømmende bearbejdet (fuglefald ved fyr, data fra Helgoland, ringmærkningsfund, ankomstdatoer fra talrige egne, etc.), og denne bog bidrager til at gøre dette misforhold endnu grellere. Afhandlingen har altfor mange steder karakter af ugennemarbejdet kladde. Indledningen (kap. I) indeholder f. eks. stof, der hører hjemme i senere kapitler, hvor noget af det iøvrigt også gentages. Der er en del trykfejl, sproglige fejl og inkonsekvenser (f. eks. p. 8: 1 og 2; p. 61—64: tables 1 og 2; p. 59: henv. til table 3 på p. 67). Kapitelinddelingen og overskrifterne har et tilfældigt præg og røber lige så lidt som bogens titel, at det hovedsagelig er rov-fugletrækket, særlig vågetrækket, der er genstand for behandling.

Efter indledningen følger først nogle kapitler (II—VI), der hovedsagelig beskæftiger sig med nævnte træks afhængighed af ledelinier og vejr, særlig (kap. II, III og V) vindretninger. Visse vejrforhold, f. eks. SØ-vinde,

der fører trækket ad nordligere veje (Skanör, Nordsjælland) end over Falsterbo Odde (p. 29 ff.), og NØ-vinde, der både spreder fuglene og fører dem så højt op (p. 33—34), at de lettere undgår opmærksomheden, udgør vigtige fejlkilder, når det gælder om at drage konklusioner på basis af Falsterbotrækket. Det havde været vigtigt at få udtrykkeligt fastslaaet, at sådanne fejlkilder helt er udelukket ved bedømmelsen af den positive korrelation mellem høj barometerstand og vågetræk, som omtales (p. 20, 43), især da denne korrelation ikke kan bedømmes på basis af det forelagte materiale. Undertiden fortsætter trækket også efter at det formentlig trækstimulerende vejr er ophørt (kap. IV). Afdrejningen fra den sydvestlige hovedtrækkurs forårsaget af SØ-vinde kompenseres efter nogen tids flyvning. Dette kalder forfatteren en "balance reaction" (kap. V).

Kap. VI indeholder det eneste virkeligt nye af almindelig interesse, som forfatteren har fået ud af en bearbejdelse af sit materiale udover den omtalte korrelation mellem høj barometerstand og stærkt vågetræk, nemlig omtalen af at Hvepsevåge reagerer hurtigere på trækstimulerende vejrforandringer end Musvåge, Huldue hurtigere end Ringdue. Forfatteren formoder (p. 45—46), at disse forskelle hos vågerne står i sammenhæng med en mindre afhængighed af svæveflugt baseret på termik og derfor med en stærkere udviklet flyvemuskulatur hos Hvepsevågen end hos Musvåge, og derfor også, at lignende muskulære forskelle vil findes mellem Trane og Stork, Fiskeørn og Glente, Havørn og Kongeørn. Ved forsvarshandlingen (7. okt. 1950), som anmelderen overværede, demonstrerede fakultetsopponenten, dr. ERIK DAHL på skeletter af visse af disse fugle, at dette for disses vedkommende faktisk slog til.

Den indvending, rejst af dr. DAHL, at sammenligningen mellem reaktionshastighederne var foretaget under Hvepsevågens trækklimax, hvor dens aktivitet i det hele taget, og derfor muligvis også dens reaktionshastighed, må formodes at være større end hos Musvågen, hvis trækklimax falder senere, er det desværre på grund af de manglende vejrdata umuligt at eftergå ved at se, om Musvågen også senere viser en lignende forsinkelse overfor vejrændringerne.

I Kap. VII hævdes, at der ingen skarp forskel er mellem træk i den traditionelle betydning og irruption. Visse standfugles, særlig Skadens, optræden i større antal, rastløshed ("trækuro") og abortive forsøg på at trække ud over havet på tider, hvor der er særlig stærk trækuro hos de normalt trækkende arter, men med større reaktionstid for "trækuroen" end hos disse, og iøvrigt særligt i år med sammenfaldende maxima af flere irruptionsarter, tages til indtægt for denne anskuelse. I et afsnit på p. 74, der burde have stået i kap. VII, opregnes en række sådanne standfugle.

Kap. VIII beskæftiger sig med forskellen mellem de i hovedsagen kortere sydvestlige og længere sydøstlige trækruter hos nord-palaearktiske fugle, et problem, der ikke har nogen speciel tilknytning til Falsterbotrækket. Dette benyttes da næsten heller ikke (undt. lidt p. 62) i dette kapitel, som virker umotiveret i en bog "based on field studies in southern Sweden".

I kap. IX får et mindre antal arter en særlig omtale, og derefter følger 4 fotografiske tavler. I "Principal tables" (p. 89—137), forfatterens egentlige hovedindsats, der iøvrigt absolut ikke må underkendes, gives det dagligt observerede antal af visse fugle, næsten kun spurvefugle, duer og rovfugle, i efterårene 1942, 1943 og 1944. På siderne 140—146 opregnes observationstiderne på Nabben (Falsterbooddens yderste spids) og Ljunggen (øst derfor), men uden at det er muligt at forstå, hvordan tallene i kolonnerne 3—6 kan stemme sammen. Denne tabel er forøvrigt et af de få forsøg, der er (andre p. 86—87) på at belyse fejlkilder.

Dette magre arbejde slutter med en tilsvarende mager literaturliste (p. 147—148). Der kunde i meget højere grad være taget hensyn til den literatur, der beskæftiger sig med de samme spørgsmål som forfatteren, f. eks. skal blot nævnes L. v. HAARTMAN og BERGMANS diskussion af vejrfronters betydning for arternes opbrud (*Acta Zool. Fenn.* **39**, 1943) og O. KALELAS diskussion af forholdet mellem træk og irruption (*Ann. Zool. Soc. Zool. Bot. Fenn. Vanamo* **13**, no. 5, 1949).

Forfatteren forelagde ved ornithologkongressen i Uppsala i år visse diagrammatiske bearbejdelser af sit Falsterbomateriale. Vi tør måske med disse i mente håbe og vente, at de fremtidige arbejder, han bebuder, vil betyde indfrielsen af de forventninger, der næres til ham og vil blive til ære for ham selv og Lunds Universitet. AXEL M. HEMMINSEN.

S. BAYLISS SMITH: *British Waders in their haunts*. (162 pp., mange tekstfig., 3 tavler, kort). — G. BELL & SONS, London 1950. Pris: 21 s.

I forordet forklarer forf., hvorfor han har udsendt bogen i en tid, hvor bøger om britiske fugle udkommer "så regelmæssigt og talrigt som champignons på et vel gødet bed". De fleste billeder af fugle bliver taget ved rederne; men trækkende vadefugle har været stedbørn, og heri har han i nogen grad ret. Ref. kan dog ikke undlade at nævne her et svensk arbejde: HASSELBLAD, *Flyttfågelstråk* (*D. O. F. T.*, **30**, 1936, p. 75). Forf. har ikke undgået redebilleder; men deres tal er ringe i forhold til fotografierne af vadefugle på træk. De er gode og smukt reproduceret på godt papir. Ca. $\frac{2}{3}$ af de 79 fotografier er optaget af forf. selv, resten af andre (britiske og hollandske) ornithologer.

I teksten meddeler forf. sine iagttagelser i en flydende stil. I de første afsnit gør han rede for sin teknik samt beretter om vadefuglene ved de britiske kyster i januar, marts og maj. Derefter følger en lang række kapitler, der behandler de forskellige former. I et supplement gives en ganske kort oversigt over de enkelte arter, deres udseende, stemme, føde, træk, opholdssteder i og uden for yngletiden samt ynglebiologi. Bogen afsluttes med en række udbredelseskort over vadefugle, der yngler på de Britiske Øer; de er udarbejdet efter ALEXANDER & FISHØR (*D. O. F. T.*, **44**, 1950, p. 56).

LØPP.

Wonders of wild life photography. Being a selection of photographs from the Second "Country Life" International Exhibition. (96 pp., mange tekstfig.). — COUNTRY LIFE, London 1950. Pris: 10 s. 6 d.

En enestående samling meget smukt reproducerede dyrebilleder, udvalgt blandt de bedste fotografier fra den internationale udstilling, der blev afholdt i London i marts 1950. Knap $\frac{1}{3}$ af billederne er fuglefotografier. Man finder adskillige rene mesterværker; men når man studerer listen over fotografierne, der bl. a. omfatter navne som HIGHAM, YEATES, HOSKING, RIPPINGALE og CRUIKSHANK, har man al grund til at vente fremragende arbejder. To fotografier af "dansende" Kapfår (*Diomedea exulans*) er rentud uforglemmelige; de er taget af NIALL RANKIN. Bogen er forsynet med et forord af G. K. YEATES.

LØPP.

E. H. N. LOWTHER: A bird photographer in India. (150 pp., 40 tavler, hvoraf 39 dobbelte). — OXFORD UNIVERSITY PRESS 1949. Pris: 21 s.

En meget smuk bog med fortrinlige billeder og underholdende tekst. Adskillige af de behandlede arter hører også til den danske fauna. Nogle som Purpurhejre, Nathejre, Kohejre, Tophejre og Ådselgrib er kun sjældne strejfgæster her; men andre er særdeles velkendte fugle for danske ornithologer, således Lille Lappedykker, Fiskehejre, Skestork, Lille Præstekrave og Dværgterne. Man præsenteres også for arter som Påfugl, Sarustrane, Sjamadrossel og Muskatfinke, der er velkendte fangenskabsfugle i Europa. Sidst, men ikke mindst skal dog fremhæves nogle enestående billedserier af indiske fugle. Af Træsejleren ser man såvel fuglen som dens diminutive rede; Skrædderfuglen, Saksnæbben og Paradisfuesnapperen er også repræsenteret, og man får en smuk række billeder af den Grå Næsehornsflugt ved reden.

LØPP.

R. M. ANDERSON: Methods for Collecting and Preserving Vertebrate Animals. Nat. Mus. of Canada, Bull. No. 69, Biol. Series No. 18. (162 pp., 48 tekstfigurer). — NAT. MUS. OF CANADA, DEPT. OF MINES AND RESOURCES, Ottawa 1948. — Pris: hft. 50 cents, indb. 1 dollar.

For den videnskabeligt arbejdende ornitholog, der af og til kommer ud for præparering af fugleskind, for konservatorer og zoologistuderende er denne bog en værdifuld forøgelse af den i forvejen sparsomme litteratur om dette emne. Bogen er letlæst og let at finde rundt i; $5\frac{1}{2}$ side udførligt index giver et godt indblik i, hvor det findes, man søger; hertil kommer 11 sider med en meget udførlig literaturliste med omtale af den vigtigste engelsksprogede litteratur omhandlende udstopning og konservering af hvirveldyr. I indledende kapitler behandles udstopningsredskaber og præserveringsstoffer. Bogens første hovedafsnit er en udførlig gennemgang af skydning og fangst af pattedyr, kønsbestemmelse, måling, præparering og udstopning, hvorefter indsamling og præparering af fugle behandles ligeså udførligt i et følgende; i kapitlet om fugle findes interessante afsnit om køns- og aldersbestemmelse, om maveindhold, indre og

ydre parasiter og sygdomme. Bogen slutter med en kort behandling af fangst og præparering af krybdyr, padder og fisk og et afsnit om skelet-samlinger.

KAJ WESTERSKOV.

CHARLES E. RAVEN: In praise of birds. (205 pp., 15 tavler, hvoraf 2 dobbelte). — GEORGE ALLEN AND UNWIN LIT., London 1950. Pris: 15 s.

Denne bog, som er tilegnet forf.s børn og børnebørn, er en samling hyggeligt fortalte beretninger om ekskursioner og fugle. De er et udpluk fra 4 bøger, som forf. har udgivet i tiden 1925 til 1931. I første kapitel fortæller han, hvordan han kom til at fatte kærlighed til fuglene, og man føler klart stemningen ved fronten i Frankrig 1917, hvor et rugende svalepar kastede lys over en trist og farlig tid. De øvrige afsnit omhandler besøg på og iagttagelser fra forskellige lokaliteter, mest i England og Holland; i et enkelt skildres nogle oplevelser fra et ophold i Nordamerika.

Bogen byder nok ikke på de store ornithologiske nyheder; men det foregiver forf. heller ikke. Han er en begejstret fugleelsker, som gerne vil dele sine glæder med andre. Af billederne, der i hovedsagen er ny, er nogle udmærkede, andre sløje; reproduktionen kunde have været bedre.

LØPP.

ANTON FR. BRUUN, MAGNUS DEGERBØL, BERT LØPPENTHIN & J. R. PFAFF: List of Danish Vertebrates (180 pp., 1 kort). — DANSK VIDENSKABS FORLAG, København 1950. Pris: 10.50 kr.

I den foreliggende liste over danske hvirveldyr er fuglene behandlet af mag. B. LØPPENTHIN. I hovedsagen er listen lagt an som den af samme udarbejdede "Fortegnelse over Danmarks Fugle" (1946), men teksten for hver art er gennemgående mere kortfattet. Når listen omfatter 343 arter i modsætning til "fortegnelsen"s 333, skyldes det alene, at følgende 10 arter: Flamingo, Indisk Gås, Svanegås, Kanadagås, Dalrype, Fasan, Hvidvinget Terne, Tamdue, Fyrremejse og Gulhovedet Starling i modsætning til i fortegnelsen er opført med hver sit nummer. Artslisten er således i virkeligheden ikke blevet forøget, men det bør dog anføres, at der efter fortegnelsens fremkomst i 1946 er konstateret jordfundne rester (fra sen-glacial tid) af Dalrype, samt at Fyrremejse er iagttaget arbejdende ved redegul i 1949. Da listen foreligger i engelsk udgave, forekommer det anm. naturligt, om man ved siden af de danske fuglenavne, evt. i parentes, havde anført de tilsvarende engelske.

P. J.

IZVESTIA AKADEMII NAUK SSSR (USSR Videnskabernes Akademi's Meddelelser). Biologisk serie nr. 1, p. 1—107. — Moskva-Leningrad 1949. Pris: 12 rubler.

Det foreliggende hefte af den russiske Videnskabernes Akademi's meddelelser er udgivet til minde om den for et par år siden afdøde kendte russiske ornitolog, professor ARKADIJ JAKOVLEVITCH TUGARINOV, og er helt helliget spørgsmål og problemer om fuglenes træk. De fleste artikler

i bogen er foredrag, der blev holdt ved en speciel konference om fugletræk, som på TUGARINOV's initiativ i november 1946 blev afholdt ved Zoologisk Museum i Leningrad.

Som indledning (p. 3—5) gives en nekrolog for TUGARINOV, hvor hans arbejde og hans skrifter omtales grundigt, men der findes ingen biografiske oplysninger, heller ikke hans dødsdag eller dødsårsag.

I det følgende refererer jeg artiklerne i den rækkefølge, som de er placeret i heftet. Den første er af TUGARINOV selv:

A. JA. TUGARINOV †: Sovremennoje sostojanie utjenija o sezonných migratsiach ptits. (Moderne resultater af læren om fuglenes vandringer), p. 7—29.

Artiklen er et slags udtræk af en større upubliceret monografi om fuglenes træk. Den er inddelt i en mængde småkapitler, som jeg anfører her, for at give et indtryk af de mange problemer den berører: "Fuglevandringer i ikkepalæarktiske områder" (p. 7—8), "Trækfuglenes biologiske særheder" (p. 8—9), Trækfuglenes levevis på overvintringsstederne og forholdet til den lokale fuglefauna" (p. 10), "Sæson-arealernes beliggenhed" (p. 10), "Borttræk fra vinterkvartererne og forårstrækkets betingelser" (p. 11), "Opbrud om foråret og dets stimulerende faktorer" (p. 12), "Efterårstrækkets tidspunkt og betingelser" (p. 13), "Efterårstræk og den natlige uro" (p. 13), "Træktilstanden og dens varighed" (p. 14), "Retning, område og trækveje" (p. 15), "Vandringens dynamik" (p. 16—17), "Energien under trækket" (p. 17), "Orienteringen under trækket" (p. 18—19), "Trækfuglenes tilknytning til yngleområdet" (p. 20), "Trækkets anciinitet" (p. 21), "Kvartærtiden som oprindelsestid for massetrækket" (p. 21—22), "Trækket i postglacial tid" (p. 23—24), "Det palæarktiske fugletræk og palæogeografien" (p. 25—28), "Vandringernes indflydelse på den geografiske variation" (p. 28—29).

Som det kan ses af denne optælling, er der i artiklen behandlet næsten alle fugletrækkets problemer, og det siger sig selv at det ikke kunne gøres nogenlunde udførlig på ialt 23 sider. Men man får dog en oversigt over trækforskningens fremskridt, og hist og her findes nye tanker. Tyngdepunktet i artiklen er afsnittet hvor fugletrækkets veje bringes i relation til palæogeografiske kendsgerninger. Bemærkelsesværdigt er, at forfatteren ikke anerkender, at trækvejens længde kan have indflydelse på vingens udformning og dermed på dannelsen af geografiske racer.

A. N. PROMPTOV †: Sezonnje migratsii ptits kak biofisiologitjeskaja problema (Fugletrækket som biofysiologisk problem), p. 30—39.

Forfatteren finder i trækfænomenet 3 hovedkomponenter: 1). Den evolutions-biologiske komponent, d. v. s. særegenheder i trækfuglenes bygning, som vingeformen, legemets proportioner, selve flugten o. s. v. 2). Den økologisk-biologiske komponent, altså de ydre faktorer, klimaet, lys, forandringer ved årstiderne. 3). Den fysiologiske komponent, indre faktorer som stofskifte og endocrine periodiske forandringer.

Med mange ord beviser forfatteren, at fugletrækkets problemer kun kan løses ved at studere disse 3 komponenter samtidig i deres gensidige

relationer og virkninger. Tilsidst peger forfatteren på de vigtigste opgaver af sådan et studium, som skal foretages over de samme arter og på samme tid samtidig i feltet og i laboratoriet.

V. F. LARIONOV: Issledovanie perioditjeskich javlenij ptits i ich značenie dlja problemy pereletov. (Undersøgelser over periodiske fænomener hos fuglene og deres betydning for trækproblemet), p. 40—47.

Forfatteren beskæftiger sig med spørgsmålet hvorfor trækdriften for hver fugleart sætter ind til faste, bestemte tider. Han mener, at det ikke er lykkedes hidtil at finde årsagerne, fordi man ikke havde behandlet spørgsmålet i sammenhæng med de øvrige periodiske fænomener i fuglelivet.

Han gennemgår fuglenes forskellige udviklingsstadier og fastslår, at der i alle stadier er noget fælles. Han konkluderer så, at også alle periodiske fænomener hos den voksne fugl må have den samme fælles faktor, nemlig de endocrine kirtlers virksomhed, som efter de nyeste undersøgelser i højeste grad afhænger af lysforholdene. Forfatteren bringer derefter resultaterne af en række egne forsøg over lysets indflydelse på foreringen (lange dage) og på fældningen (korte dage) hos duer og høns. Afsluttende fastslår han, at dagslængden også i trækfænomenet ved siden af andre faktorer må spille en førende rolle.

J. P. DEMENTJEV: Obzor rabot centralnogo byro koltsevania za gody vojny (1941—45) (Oversigt over ringmærkningens centralbureau's arbejde under krigen 1941—45), p. 48—53.

Et meget kærkomment indblik i russisk ringmærkningsarbejde. Før krigen blev der mærket ca. 15000 fugle årligt, hovedsagelig i de mange fredede reservater. Størstedelen af fuglene var ænder. Under krigen fortsattes arbejdet, men dog i ret indskrænket omfang. Således blev der i årene 1944—45 kun mærket 3000—3500 fugle. I 1946 opnåede man allerede førkrigstallet og der blev mærket 160 forskellige arter. Af de mange anførte eksempler på tilbagemeldte fugle vil vi her kun nævne nogle enkelte: en Digesvale (*Riparia riparia*) fra Centralrusland tilbagemeldt fra Belgisk Kongo; Alliker (*Coloeus monedula*) fra Nord- og Centralrusland truffet i Rossitten; en Purpurhejre (*Ardea purpurea*) fra den Nedre Volga skudt i Britisk Nigeria; Vagtler (*Coturnix coturnix*) fra Vest- og Sydrusland og Kaukasus fundet i Ægypten ved Kairo og Luxor; Viber (*Vanellus vanellus*) ringmærkede i Holland om vinteren, tilbagemeldt fra områder ved Leningrad, Moskva og Tobolsk (Vestsibirien).

Under krigen kunne der også gennemføres flere ringmærkningsekspeditioner, f. eks. til Pjassino-Jenisej området i de nordsibiriske tundraer, specielt til ringmærkning af gæs; til den nedre Uralflod og til Turkmenien for at studere trækket og overvintringsforhold. På grundlag af ringmærkningsresultater blev der publiceret flere skrifter, således skrev DEMENTJEV 1947 om Vandrefalken og Jagtfalkens vandringer, ligeledes om gæs og alke. Sammen med VUTJËTITJ offentliggjorte DEMENTJEV (1947) ringmærkningsresultaterne over en række måger (*Rissa tridactyla*, *Larus hyperboreus*, *L. argentatus*, *L. canus*, *L. fuscus* og *L. leucopterus*). MICHEJEV

(1947) skrev om Havlittens vandringer, ARSENJEV (1947) om Snespurven, og VUTJETITJ om Krikand og Atlingand.

Den tidligere leder af det russiske ringmærkningsarbejde VUTJETITJ afgik ved døden i marts 1945. Hans efterfølger blev MICHEJEV.

J. A. ISAKOV: K voprosu ob elementarnych populjatsiach ptits (Spørgsmålet om elementarpopulationer hos fuglene), p. 54—70.

Forfatteren er kommet til den overbevisning, hovedsagelig på grundlag af ringmærkningsresultaterne, at de fleste fugle danner faste små populationer. Medlemmerne holder ikke alene fast ved bestemte ynglelokaliteter, men følger også i træktiden hvert år nøjagtig de samme ruter og overvintrer på de samme steder. Forfatteren sammenligner disse mikropopulationer med lignende populationer hos fisk, som af N. LEBEDJEV blev kaldt for elementpopulationer. Alle medlemmer har en synkron biologisk rytme og ligner hinanden meget såvel morfologisk som fysiologisk (vægt, næringstilstand etc.).

I. A. DOLGUSHIN: Migratsii ptits v Kasachstane (Fugletræk i Kasachstan), p. 71—82.

Kasachstan er det store område mellem Vestsibirien og Turkestan, som tidligere blev kaldt for Kirgiserlandet. Forfatteren fremhæver, at landet i mange henseender er ideelt for fugletrækstudier. For det første findes mange sydlige fugle, der har deres udbredelsesgrænse her, således at man kan studere trækket lige fra starten. For det andet trækker de fleste af de mere nordlige arter over Kasachstan, og mange af dem koncentrerer sig ved særlig egnede steder i så store masser, at man flere måneder igennem daglig kan iagttage titusinder af trækfugle.

Forfatteren adskiller forskellige kategorier af træk. Fugle fra åbne landskaber trækker sædvanligvis i bred front, og man finder dem sjældent koncentreret på bestemte steder. Dendrofile fugle derimod trækker på ganske bestemte smalle ruter, oftest langs floddalene og langs de lave forbjerge. Vandfuglenes trækveje koncentrerer først i de tørre sydlige dele af landet, mens trækket i de sørige nordlige dele foregår i bred front.

I bjergene er forholdene særprægede. I reglen finder en vertikal vandring fra de højere lag ned til lavere dele og dalene. Men nogle arter (Nøddekrige, Slagugle, Tretået Spætte) bliver hele året rundt der, hvor de har ynglet. Nogle arter går også om vinteren op fra lavere egne mod højere (f. eks. Urfugle, Stenhøns, Alliker). En del fugle, der kommer nordfra, overvintrer også oppe i bjergene.

Endelig findes der i Kasachstan også sommervandring, og i ret stort omfang. Det drejer sig hovedsagelig om ænder og vadefugle, men også om måger, vandhøns og rovfugle. For ændernes og nogle vaders vedkommende er disse migrationer forbundet med fældningsprocessen. Mange af de vadefugle, der findes her om sommeren, yngler ikke. Af de 36 arter, man har konstateret her om sommeren, yngler med sikkerhed kun de 16. Således kan man godt kassere alle de publicerede meldinger om ynglende Stenvendere, Selninge, Dværg- og Temmincksryler, Almindelig- og Krumnæbbet Ryle o. s. v.

Forfatteren nævner 5 forskellige store reservater i Kasachstan, der giver gode muligheder for indgående iagttagelser.

N. A. GLADKOV: Poljet pereljet i geografitjeskoje rasprostranenie ptits (Flugt, træk og fuglenes geografiske udbredelse), p. 83—98.

Efter nogle vidtløftige diskussioner over bevægeligheden hos dyr i almindelighed, behandler forfatteren igen problemet om vingeformen og trækvejenes længde. Imod sin tidligere opfattelse (1935) fastslår han nu, at der ikke findes nogen som helst grund for større forandringer af vingeformen. Han henviser til PROMTOV's (1941) beregning om, at fuglene i det daglige liv i yngleperioden bruger deres vinger lige så meget som under trækket.

Videre analyserer forfatteren mange fuglegrupper og finder i alle tilfælde, at standfugle, især skovfugle, har korte og afrundede vinger, medens trækfugle som regel har længere og mere spidse vinger. Han understreger dog, at vingeformen er afhængig af fuglenes hele livsmåde, hvor trækket kun spiller en underordnet rolle. Fugle med lange vinger har oftere udviklet sig til trækfugle end de kortvingede. Trækkende populationer viser i sammenligning med ikke trækkende populationer af den samme art kun ganske ringe, eller overhovedet ingen forskel i vingeformen.

V. A. DOGÆL: Biologitjeskie osobennosti parazitofauny pereljetnych ptits (Biologiske særheder i trækfuglenes parasitfauna), p. 99—107.

Artiklen er delt i to afsnit. I den første behandles den tosidede karakter af trækfuglenes parasitfauna. Der findes tre hovedgrupper af parasiter, de nordlige fra yngleområdet, de sydlige fra overvintringssteder, og endelig ubiquisterne som er levedygtige på begge steder. Som regel omkommer de sydlige parasitter om sommeren på ynglestedet. Også en del af de nordlige parasiter omkommer på vinterpladserne. Det er dog påvist, at nogle indre parasiter har tilpasset sig til nye mellemværter på det nye sted.

Det andet afsnit behandler et nyt problem, nemlig parasiternes tilpasning til trækforholdene. Det drejer sig hovedsagelig om ektoparasiter, f. eks. Mallophaga, der har udviklet meget kraftige mandibler eller tilpasset deres ben til at klamre sig fast til fjerernes stråler og bistråler for ikke at blive blæst bort under trækket. I nogle tilfælde sker der før trækket en forøget ægaflægning, og på den måde sikres parasitbestanden, da æggene klistrer meget fast til fjerene.

H. JOHANSEN.

V. ABRAHAMSEN B. LØPPENTHIN, E. TETENS NIELSEN: Havens dyreliv. Pattedyr, fugle, andre dyr. (320 pp., mange tekstfig., farvetavler). — GJELLERUP, København 1950. Pris: 22.00 kr.

Der er ingen tvivl om, at denne bog imødekommer et behov, selvom man umiddelbart vil mene, at der er skrevet tilstrækkeligt om havens fugle. Imidlertid indeholder dette værk en omtale af alle havens dyr og tager samtidig direkte sigte på haveejernes interesser, der overalt stilles i forgrunden. Vi skal her blot vurdere fugleafsnittet, der fylder ca. en tredjedel af bogen og er forfattet af B. LØPPENTHIN. Det er skrevet i den

helt rigtige stil, friskt og fornøjeligt med livlige små sidespring, og samtidigt overordentlig sagkyndigt. Man kan mærke at forf. har været veloplagt, da han skrev om disse fugles levevis, yngleforhold og ernæringsmåder, forhold som han kender til bunds. Man mærker ved læsningen en smittende begejstring og kærlighed til fuglene, der dog ikke noget steds går over gevind men på velgørende måde deler sol og vind lige mellem fuglene og havernes legitime ejere. Dette kan jo være vanskelig nok, og ikke alle vil følge hin ornitholog, der for at blive fri for det evige vrøvl om det var fuglene eller hans familie der havde ret til kirsebærrene, ganske simpelt huggede kirsebærtræet om. De velskrevne skildringer indeholder et væld af viden, der let og ubesværet overgives læseren og bør komme ikke blot haveejere men enhver elsker af fuglelivet til gode. Teksten er oplivet af talrige små vignetter og enkelte farvetavler. De første er måske ikke altid lige vellignende, de sidste ofte lovlig flotte, men de hygger med deres velkendte motiver fra havens dyreverden. Det er en smuk bog på godt papir og med smukt tryk. Prisen er absolut rimelig.

F. S.

HANS HVASS: Havens og skovens fugle. (64 pp., farvetavler). — BRANNER & KORCH, København 1949. Pris: 4.00 kr. hft., 4.75 kr. kart.

HANS HVASS: Strandens, markens og mosens fugle. (64 pp., farvetavler). — BRANNER & KORCH, København 1950. Pris: 4.00 kr. hft., 4.75 kr. kart.

Som afløser af Roms Atlas er udkommet en ny serie af småhåndbøger, under navnet "Korchs danske Atlas". Fuglene har HANS HVASS taget sig af. De to bind indeholder alle almindelige og en del sjældnere danske fugle, omtalt i en kort tekst, ofte kun et par linier, og illustreret med rigtig vellignende tegninger af HARRY HJORTAA. Reproduktionen er, især hvad strandfugle-billederne angår, blevet lidt bleg, men i det store og hele opfylder disse småbøger deres formål, at hjælpe med ved den første bestemmelse. De er nemme og praktiske, til at stikke i lommen på eks-kursioner og kan anbefales på det bedste,

F. S.

KAJ WESTERSKOV: Methods for Determining the Age of Game Bird Eggs. — The Journal of Wildlife Management **14**, 1950, p. 56—67, 6 tekstfig.

En fyldig beskrivelse af de forskellige måder, hvorpå alderen kan bestemmes på rugede æg. Som bekendt taber æg i vægt under rugningen, og dette foregår efter en så regelmæssig skala, at det kan bruges til bestemmelse af alderen. Desuden kan ved vandprøven den del af ægget, som rager over vandet, måles og anvendes ved aldersbestemmelsen. Der er flere andre metoder i tilslutning til disse. Forf. har gjort et stort originalt arbejde, hvis resultater især er af betydning for vildtbiologer.

F. S.

A. C. BENT: Life Histories of North American Thrushes, Kinglets, and their Allies. — United States National Museum, Bulletin **196**, 1949. (VIII + 454 pp., 51 fotogr. tavler).

A. C. BENT: Life Histories of North American Wagtails, Shrikes, Vireos, and their Allies. — United States National Museum, Bulletin **197**, 1950. (VIII + 411 pp., 48 fotogr. tavler).

Siden anmeldelsen af sidste bind af denne fremragende serie (D. O. F. T. **43**, 1949, p. 288) er to nye bind kommet, omhandlende drosler, fuglekonger, vipstjerner og tornskader. Blandt vipstjerneerne får Hvid Vipstjertes forekomst i Grønland en omhyggelig og sagkyndig omtale. Selvom det ikke nævnes i overskriften, omhandler værkets sidste del også Stæren, Silkehalegruppen m. m.

F. S.

HÆLGE VOLSØB: Spring observations on migrant birds in the Canary Islands. — Vidensk. Medd. fra Dansk naturhist. Forening **112**, 1950, p. 75—117, 5 tekstfig.

Forf. opholdt sig fra januar til maj 1947 på Kanarerne og indsamlede på sin meget udbytterige rejse bl. a. ca. 300 fugle, som nu befinder sig på Zool. Mus. En væsentlig del af disse fugle var trækgæster af nordligere ynglende arter, og i afhandlingen behandles disse arters forhold, der på Kanarerne ikke var særlig kendte. Da det som oftest drejer sig om velkendte danske arter har denne afhandling i høj grad også interesse for ornithologer her i landet. Det virker helt hjemligt med de mange trækende Præstekraver, Mudderklire, Stenvendere, Sandløbere o. a. vadefugle. Også sydlige arter som Stytteløber optræder. Spurvefuglene er relativt fåtallige med kun 10 arter. I de sammenfattende kapitler af zoogeografisk indhold deles de besøgende fuglearter i flere grupper, vintergæster (hvor til flere af vadefuglene hører, også Hvid Vipstjert o. a.), trækgæster, sommergæster, tilfældige gæster og spredningsgæster fra Afrika. Denne sidste gruppe omfatter arter, som yngler i det tilstødende N.V.-Afrika, hvorfra Kanarernes fuglefauna i sin tid må være indvandret. Enkelte arter af denne gruppe har også nu og da ynglet på øerne. I de afsluttende betragtninger slår forf. til lyd for oprettelsen af en fuglestation på en af de østlige øer.

F. S.

T. WOLFF: Birds Collected by the Atlantide-Expedition to West Africa 1945—46. — Atlantide Report **1**, 1950, p. 131—149.

Atlantide Ekspeditionen var en dansk ekspedition til V. Afrika med marinbiologiske formål. Forf. fik dog også lejlighed til at indsamle nogle fugle hist og her, ialt 100 skind, de fleste ganske ordinære arter. De findes nu i Zool. Museum. Interessantest er fangsten af en Gråsisken (*Carduelis f. flammea*) mellem Irland og Açorerne. En Mellemkjove (*Stercorarius pomarinus*) skudt på havet udfor Portugisisk Guinea havde maven fyldt med græshopper, der må være fløjet ud over havet, hvor adskillige græshopper da også blev truffet af ekspeditionen i det pågældende tidsrum.

F. S.